

**MITURILE SEPARATISMULUI ȘI PROPAGANDA MILITARISMULUI  
ÎN PRACTICILE COMEMORATIVE ALE REGIMULUI SECESIONIST  
DE LA TIRASPOL**

Virgiliu BÎRLĂDEANU, dr., conf. univ.,  
Institutul de Istorie MECC

**Abstract:** *The separatist "project" on the Dniester, for 27 years, followed a natural trajectory of the post-Soviet separatist enclaves, from the generalized state of war, illegalities and terror established by the separatist paramilitary formations with the support of the 14th Army, towards an oligarchic regime financed mainly from external sources and the shadow economy. During this period, the leaders of the secessionists "assembled" their discourse of "Transnistrian statehood" mainly from models and ideological themes of sad pomp, which made the region famous as a "museum of the Soviet Union".*

**Keywords:** *separatism, sovereignty, social inertia, ideological discourses, social memory.*

Implozia Uniunii Sovietice, de la primul miting antisovietic organizat la Vilnius (23 august 1987) până la semnarea convenției de la Belaja Veža (8 decembrie 1991), s-a soldat cu o „paradă a suveranităților” a fostelor republici unionale. După mai multe încercări ale autorităților unionale de a reanima imperiul sovietic aflat într-o profundă criză, acordul de la Belaja Veža privind constituirea Comunității Statelor Independente era soluția care statua „o modalitate pașnică de divorț civilizat între noile state independente”<sup>1</sup>. Dezintegrarea imperiului însă nu s-a petrecut în deplină acalmie, producând peste 170 de „zone de conflict”<sup>2</sup> determinate de moștenirea grea și deformările spirituale ale sistemului totalitar-comunist, o teribilă criză economică ce sporea instabilitatea socială, dar și reticența conducerii pan-unionale susținută de grupări animate de frica înnoirilor dispuse să instrumentalizeze conflictele în acțiunile îndreptate contra autorităților fostelor republici unionale care au ales calea independenței.<sup>3</sup>

Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste a încetat să existe la 31 decembrie 1991, inițiativa celor trei președinți la Belaja Veža fiind oficializată la Alma-Ata, în data de 21 decembrie 1991, prin semnarea Declarației, Protocolului și Convenției cu privire la Comunitatea Statelor Independente. Punctul de plecare a noului proiect geopolitic se baza pe constatarea încetării existenței Uniunii Sovietice, ca un fapt împlinit după putch-iului de la Moscova din august 1991.<sup>4</sup> Prevederile convenției stipulau relațiile între statele noi comunități

<sup>1</sup> Gheorghe E. Cojocaru, *Tratatul de Uniune Sovietică*, Chișinău: Ed. Civitas, 2005, p. 677.

<sup>2</sup> Anatol Țăranu, Mihai Gribincea, *Conflictul transnistrean: culegere de documente și materiale (1989-2012)*, vol. I, Chisinau: Ed. Lexon-Prim, 2012, p. 3.

<sup>3</sup> în aceeași perioadă, la Moscova un grup de deputați din parlamentul unional în „scopul restabilirii ordinii constituționale în întreg teritoriul URSS” inițiasă convocarea Congresului al IV-lea extraordinar al deputaților poporului din URSS. Scrisoarea celor „îngrijorați de situația creată, de apropierea vertiginoasă a țării de catastrofa politică și social-economică și dezintegrarea statului multinațional” către președintele URSS acumulasă peste 200 de semnături printre care îi regăsim pe Victor Alksnis numit „colonelul negru” și Evgheni Kogan, ambii fiind printre autori „Doctrinei Luk’janov” și membri-fondatori ai grupului „Sojuz”, ex-premierul Nicolai Ryžkov, ex-președintele KGB-ului Vicror Čebričov, Egor Ligačiov, membrul CC PCUS din 1983, cunoscut prin atitudinea ostilă față de procesele de renaștere națională în republicile unionale.

<sup>4</sup> Gheorghe E. Cojocaru, *Tratatul de Uniune Sovietică*, Chișinău: Ed. Civitas, 2005, p. 675.

bazate pe recunoașterea reciprocă și respectarea suveranității de stat, dreptul la autodefinire, principiile egalității în drepturi și neamestecul în afacerile interne, renunțarea la utilizarea forței, a metodelor de exercitare a presiunii economice sau oricăror altor metode de presiune, reglementării chestiunilor litigioase prin mijloace pașnice, altor principii și norme unanim acceptate ale dreptului internațional, părțile semnatare obligându-se să respecte normele internaționale unanim recunoscute privind drepturile omului și ale popoarelor.<sup>5</sup>

Declarația semnată în finalul întrevederii de la Belaja Veža „Cu privire la evenimentele din Republica Moldova” exprima profunda îngrijorare a liderilor celor trei republici slave în legătură cu evenimentele de ultimă oră din Moldova, unde forțele secesioniste din stânga Nistrului, exponente ale intereselor sovieto-imperiale, „lansaseră o puternică ofensivă propagandistică și militară împotriva autorităților de la Chișinău”.<sup>6</sup> În același zile, la Kiev, Mihail Gorbaciov președintele Uniunii Sovietice, în interviul dat televiziunii ucrainene încerca să aducă argumente în favoarea păstrării integrității URSS și a unui centru care își păstra puterea asupra republicilor. Vorbind despre efectele dezmembrării, Gorbaciov, într-un acces de disperare, amintea auditoriului despre eventualitatea unor pretenții teritoriale, în mod special, că Rusia ar putea pretinde o parte din teritoriul Kazahstanului, iar Ucrainei – regiunile Harkov, Donbass și Crimeea. „Aș vrea ca în Ucraina să fie înțeles – și de ucraineni, și de ruși, și de toți cei care locuiesc aici. [...] Știți că comisia ONU pentru apărarea drepturilor omului deja s-a interesat cum se respectă acolo drepturile minorităților naționale?!” La replica moderatorului emisiunii „Dar în Ucraina nu există așa ceva!” Gorbaciov răspundea hotărât: „Va fi. Vă asigur, că va fi, dacă Ucraina va pleca. Uitați-vă, ce se petrece în Moldova... Nu-mi pot închipui ca ucrainenii și rușii să se despartă la această etapă atât de responsabilă și promițătoare, acum când există noua Federație Rusă, statul rus, și statul ucrainean, să desființăm inopinat totul, prin urmare – și Uniunea [Sovietică – n.n.]!”<sup>7</sup> Argumentele președintelui URSS, la prima vedere, vizau doar problema hotarelor trasate abuziv la etapa constituirii și expansiunii imperiului sovietic, considerate o „bombă cu ceas” pentru declanșarea conflictelor teritoriale, dar, de fapt, contextul și evenimentele care au premers încheierii acordului de la Belaja Veža vădesc implicarea organelor unionale în manevrele politice ostile mișcărilor de renaștere națională și suportul grupărilor puse în acțiune pentru a readuce sub control autoritățile republicilor dispuse să se debaraseze de tutela centrului unional și de cadrele statului imperial.

Colonelul Victor Alksnis, într-un interviu acordat televiziunii Rain TV în august 2014, afirma că grupul de deputați „Sojuz” din parlamentului unional, în perioada anilor 1990-1991, înaintase un plan menit să împiedice dezmembrarea URSS, mai târziu numit „doctrina Luk’janov”. Esența doctrinei în cauză rezidă în convingerea că republicile care au ales calea independenței pot fi stopate în această cale prin scindarea lor teritorială și susținerea unor regiuni separatiste prosovietice. În Ucraina, acestea puteau fi regiunea Donbass și Crimeea, în Republica Moldova – Transnistria și Găgăuzia, în Georgia – Abhazia, Adjaria și Osetia de Sud, în Estonia erau vizate în acest proiect Narva și Kohtla-Järve, în Lituania – districtul Šalčininkai. Colonelul Victor Alksnis, unul din protagoniștii doctrinei, consemna potențialul de lobbism politic al grupului „Sojuz” care număra peste 400 de deputați în parlamentul unional, exemplificând cazul ultimatumului din noiembrie 1990 în urmă căruia a fost demis ministrului de interne Vadim Bakatin, care a ezitat să ordone aplicarea forței armate în republicile baltice și pleda pentru dotarea ministerelor de interne ale republicilor unionale

---

<sup>5</sup> Ibidem.

<sup>6</sup> Ibidem, p. 679-680.

<sup>7</sup> Михаил Горбачев, *Декабрь – 91. Моя позиция*, Москва: Изд. Новости, 1992, стр. 45-56.

cu mai multă autonomie administrativă. La fel, colonelul Alksnis își amintea despre interacțiunea grupului parlamentar menționat cu ministerul unional al apărării și Comitetului Securității de Stat (KGB) și susținerea tacită a majorității miniștrilor din guvernul unional în vederea finanțării și dotării grupurilor și organizațiilor separatiste locale în Osetia de Sud, Letonia și Estonia, instruirii detașamentelor paramilitare ale Interfront-ului, iar în zilele putch-ului din august 1991 – coordonării acțiunilor cu OMON-nul din Riga. Alksnis considera enclavele separatiste în Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud și Donețk a fi un efect al realizării „doctrinei Luk’janov”, deși colonelul menționa că desființarea parlamentului unional și grupului „Sojuz” au făcut să supraviețuiască doar câteva dintre proiectele de separatism intern din republicile unionale. Dincolo de discuțiile despre existența „doctrinei Luk’janov” sau a unui alt plan de acțiuni elaborat și realizat în scopul scindării republicilor „rebele”, astăzi este certă implicarea organelor de forță și dotarea separatiștilor cu armament, cadre militare și asistența financiară din partea Kremlinului, de rând cu implicarea directă a Armatei a 14-a în conflictul armat pe r. Nistru care l-a amplificat și a creat condiții pentru instaurarea controlului separatiștilor asupra întregului teritoriu al Transnistriei.<sup>8</sup>

Instigarea la conflict cu autoritățile republicane și crearea enclavelor separatiste n-au salvat imperiul sovietic, la fel cum nu au deturnat din cursul luat spre independență nici în cazul republicilor baltice, nici în Georgia și nici în Republica Moldova. Populațiile enclavelor separatiste, la rândul lor, prin promisiunile propagandistice și inocularea unor expectații eronate, au fost antrenate într-o cursă utopică de conservare, iar după destrămarea URSS – de resuscitare a imperiului sovietic. În acest fel, „proiectul” separatist de pe Nistru, pe parcursul a 27 de ani, a urmat o traiectorie firească enclavelor separatiste post-sovietice, de la starea generalizată de război, ilegalități și teroare instaurată de formațiunile paramilitare separatiste cu suportul Armatei a 14-a, spre un regim oligarhic finanțat preponderent din surse externe și economia tenebră. Pe parcursul acestei perioade, liderii secesioniștilor și-au „asamblat” discursul „statalității nistrene” preponderent din *modele* și *teme* ideologice de tristă pomină, care au făcut faima regiunii de „muzeu al Uniunii Sovietice”. De la bun început, s-a mizat pe memoria comunităților cu *identități relictare*, exploatându-se inerțiile sociale și nostalgia după imperiul sovietic, producând reactualizări și retrairi ale unor evenimente fondatoare din trecutul imperiului rus și, mai frecvent, din cel sovietic. Imaginile mitice ale acestui discurs sunt menite să canalizeze și să exorcizeze fricile colective, să justifice acțiunile și deciziile politice, să impună protagoniști exemplari ai separatismului și să deconspire vicleniile „dușmanilor externi” și „conspirațiile malefice”. În aceste contexte, ideologia separatismului vehiculează imagini mitice despre trecut, dar și proiecții utopice despre viitor, adesea, în acord cu o mentalitate totalitară recurentă, pasibilă să transforme regiunile separatiste în „găuri negre” dominate de economia tenebră și regimuri autoritar-mafiotice.<sup>9</sup>

---

<sup>8</sup> Vezi: Ion Coștaș, *Transnistria 1989-1992. Cronica unui război „nedeclarat”*, București: Ed. RAO, 2002; Anatol Munteanu, *Sacrificiu și trădare. Războiul de secesiune din Republica Moldova (1990-1992)*, București, 2005; Anatol Munteanu, *Epopeea libertății, Războiul de la Nistru (1990-1992)*, Iași: Ed. Tipo Moldova, 2012; Gheorghe Balan, Vitalie Ciobanu, Gheorghe Cojocaru, *In Memoriam. În memoria eroilor căzuți la Nistru (1992)*, Chișinău: Ed. Universul, 2012; Mihai Grecu, Anatol Țăranu, *Trupele ruse în Republica Moldova*, Chișinău: Ed. Litera Internațional, 2004; Gheorghe Cojocaru, *Separatismul în slujba Imperiului*, Chișinău: Ed. Civitas, 2000; Tudor Iovu, *Poduri de foc: cronica alb-negru a unui război*, Chișinău: Ed. ARC, 2002. Scopul definitoriu a acestui tip de intervenții rămâne și astăzi a menține în perimetrul sferei de influență a Federației Ruse statele post-sovietice care și-au regăsit identitatea și independența după 1991.

<sup>9</sup> Vezi: Michael Bobick, *Profits of disorder: images of the Transnistrian Moldovan Republic*, in *Global Crime*, London: Routledge, Vol. 12, No. 4, November 2011, p. 239-265.

Repertoriul propagandistic în așa-numita republică moldovenească nistreană s-a amplificat prin împrumuturi de concepte istorico-filosofice și curente politico-religioase ruse care, după 31 decembrie 1999, au primit tot mai mult teren în Federația Rusă, în tandem cu politicile desfășurate în spațiul post-sovietic. Doar în câțiva ani, vectorul *civilizaționismului geopolitic*, aflat în Duma rusă în continuă concurență cu liberalismul internațional și cu realismul moderat, a căpătat susținerea majorității parlamentare, adunând la un loc forțe și curente extrem de eterogene, de la monarhiști, fundamentalisti și naționaliști la comuniști.<sup>10</sup> Din perspectiva acestei *identități strategice*, Rusia prezintă „o civilizație distinctă și unică, al cărei sens existențial nu poate fi explicat în mod rațional”<sup>11</sup>. Rusia, în versiunea *civilizaționistilor*, reprezintă o antiteză a Occidentului, structurile acelor societăți fiind atât de diferite, încât pacea între aceste două entități este de neconceput. În opinia lor, Occidentul este caracterizat prin individualism, cinism și indiferența tot mai mare față de religie, consumatorism vulgar și cultura de masă”<sup>12</sup>. În contrast cu Occidentul, Rusia întruhidează colectivismul, generozitatea, altruismul, sacrificiul, spiritualitatea și ortodoxismul, multe dintre virtuți reprezentând exclusiv moștenirea bizantină conservată de imperiul și poporul rus.<sup>13</sup> „Pentru ei, istoria Rusiei din ultimii cinci sute de ani nu este altceva decât o opoziției ciclice la agresiunile militare și tentativele de expansiune culturală ale Occidentului. Rusia a fost elementul cheie în politica mondială care a năruit planurile hegemonice a lui Napoleon și Hitler. Lumea trebuie să fie recunoscătoare Rusiei pentru sacrificiile făcute.”<sup>14</sup> Prăbușirea Uniunii Sovietice este calificată drept o „catastrofă geopolitică de proporții” și o înfrângere în fața „hegemoniei atlantice” cu urmări grave, care a avut două cauze fundamentale: conspirația malefică a occidentalilor și decăderea morală a elitelor și, ca urmare, trădarea lor. Disoluția Uniunii Sovietice și pierderea în Războiul Rece au avut consecințe zdruncinătoare, care însă nu sunt considerate ireversibile, iar înfruntarea cu Occidentul – departe de a fi terminată.<sup>15</sup>

Pe de altă parte, discursurile ideologice ale autorităților separatiste invocă trecutul imperial drept mărturie a unei continuități menite să justifice supraviețuirea enclavei, dar și să explice dramatismul vremurilor actuale ca o etapă și un spațiu „de dăinuire” a lumii ruse (*русский мир* – rus). Faptele exemplare ale trecutului (bătălii, victorii, tradiții militare, întemeierea unor giganti industriali ș. a.) sunt formulele propagandistice prin care enclava separatistă se vede regenerată, tinde să-și definească viitorul prin imagini fabricate ale „continuității”, „gloriei” și „progresului”. Misiunea sacră, unul din pilonii ideologici care trebuie să sugereze sentimentul coeziunii, apare și ea înscrisă în origini, într-o moștenire etalată a „eroismului ostașilor ruși și sovietici”, exprimată în formule ca „străbunii noștri au luptat” sau „mulțumesc bunicului pentru victorie!”. Istoria militară a imperiului, expusă

<sup>10</sup> Prin noțiunea „identitate strategică” teoria constructivismului social distinge „viziunea asumată de elite (populația o percepe ca ulterior ca idee națională) cu privire la forma pe care trebuie să o ia sistemul politic, precum și principalele amenințări la adresa securității, potențialii rivali și aliați și marea strategie de urmat pe arena în vederea asigurării locului și rolului țării în sistemul internațional”. (Stanislav Secieru, *Rusia după Imperiu: între putere regională și custode global*, Iași: Institutul European, 2008, p. 41.)

<sup>11</sup> Ibidem, p. 85.

<sup>12</sup> Ibidem, p. 88.

<sup>13</sup> Vezi: Олег Дзярнович, Виржилиу Бырлэдяну, Леонид Тимошенко, *Сны о Византии? Место цивилизационного и культурного наследия Византии в регионе Пограничья Центрально-Восточной Европы*, Вильнюс:, Европейский Гуманитарный Университет, 2014.

<sup>14</sup> Stanislav Secieru, *Rusia după Imperiu: între putere regională și custode global*, Iași: Institutul European, 2008 p. 88.

<sup>15</sup> Ibidem, p. 87-88.

astfel în discursuri și practici propagandistice, trasează în imaginarul mulțimilor implicate doar „veacuri de glorie”, fapte de vitejie și sacrificii ale tuturor generațiilor poporului declarat „purtător de Dumnezeu” (*Народ Богоносец* – rus.) care, în ambianța mitologiei ideologice, își pune cununa mesianică de „martir” și de „eliberator”.

În calendarul sărbătorilor declarate oficiale de liderii secesioniștilor de la Tiraspol, 9 mai este marcată ca Ziua Victoriei în al Doilea Război Mondial, numit, conform unei uzanțe stabilite în perioada sovietică, „Marele Război pentru Apărarea Patriei”. De facto, substituirea noțiunii permite decuparea cronologică și celebrarea victoriei în cadre ideologice convenabile, proiectând doar conflagrația germano-sovietică și lăsând în afara parantezei etape, procese și evenimente de război, care nu se circumscriu tiparelor propagandistice. Războiul, prezentat conform canoanelor propagandistice, a început la 22 iunie 1941 cu „atacul mișelesc” al Germaniei hitleriste și aliaților săi asupra Rusiei sovietice care, fiind surprinsă în „proces de făurire a pașnică”, a reușit să riposteze agresorului prin eroismul manifestat și coeziunea popoarelor Uniunii Sovietice, călăuzite de partid și celebri comandanți ai Armatei Roșii<sup>16</sup> spre victorie (9 mai 1945) și spre eliberarea popoarelor Europei de fascism. Sacrificiul în numele Victoriei a fost imens; statisticile evocă date ale dezastrului și pierderilor umane, însă fără a detalia și a explica implicația și crimele regimului totalitar-stalinist în acest război, lăsând posibilități pentru generalizări deplasate și adaptări la un context ideologic și un mit fondator, impuse să legitimeze ordinea actuală, să fortifice „proiectele mobilizatoare”.<sup>17</sup> Pe parcursul întregii perioade de ocupație sovietică, regimul a invocat argumentele „eliberării Moldovei de sub ocupația fascistă româno-germană” și „necesitățile ridicării din ruine și industrializării RSS Moldovenești”, justificând prin mitul fondator al propagandei sovietice privind misiunea eliberatoare și civilizatoare a URSS acțiunile de sovietizare represivă, politicile de deznaționalizare și migrația masivă de populație rusofonă în această regiune.

Dirijarea abuzivă de către așa-numita administrație de la Tiraspol a dimensiunii istorice și artistice a ceremonialului festiv consacrat „Zilei Victoriei” și mușamalizarea iscusită a acesteia sub pretextul grijii paterne a autorităților față de „memoria celor căzuți” denotă mecanismele instrumentalizării ideologice a „locurilor memoriei” prin aplicarea unor strategii de comemorare selectivă și a șabloanelor propagandistice de sorginte sovietică. Orașele Transnistriei până astăzi rămân ancorate în topografia urbană sovietică, străzile Tiraspolului și Tighinei (Bender) păstrând semnificațiile duratei de tristă pomină. Astfel, strada centrală a Tiraspolului păstrează denumirea de „25 Octombrie”, fiind dedicată revoluției bolșevice din 1917. Paralel străzii 25 Octombrie se întind străzile „Roza Luxemburg”, „Karl Marx”, apoi „Karl Liebknecht”, strada „Sovietică” și strada „9 Ianuarie 1905”. Îndreptându-ne spre sud, găsim străzile „Jakov Sverdlov”, strada „Răscoalei”, strada „Maxim Gorki”, strada „1 Mai”. Străzile menționate, intersectându-se cu strada „V.I. Lenin”, formează o structură ce validează prin practici cotidiene continuitatea modelelor și mitologiei sovietice, atributele unei identități utopice, dar și rezistența enclavei la modernizare. În ajunul celebrării Zilei Victoriei autoritățile separatiste, de obicei, anunță programul festivităților, prin dispoziții oficiale antrenând în calendarul pregătirilor instituțiile de stat, organizații obștești de veterani și de tineret, școli de creație; armata și organele de forță ale autoprocamatei republici, la rândul lor, participă la parada militară, precedată de o serie de repetiții. Celebrările sunt

<sup>16</sup> În februarie 1946, *Armata Roșie a Muncitorilor și Țăranilor* a fost redenumită în *Armata Sovietică*.

<sup>17</sup> Simona Nicoară, *Istoria și miturile. Mituri și mitologii politice moderne*, Cluj-Napoca: Ed. Accent, 2009.

motiv de etalare excesivă a unor obiecte care funcționează ca nuclee de semnificații: steagurile enclavei separatiste sunt asociate cu cele a Federației Ruse și ale Uniunii Sovietice, stema „republicii nistrene moldovenești” care amintește de stema fostei Republici Sovietice Socialiste Moldovenești, uniforme militare, locurile consacrate cu referire la istoria rusă și cea sovietică – toate acestea sunt înnoite, reparate și prezentate publicului în mod simultan, pe tot teritoriul, subliniind integritatea socială și politică râvnită. În același scop autoritățile creează spații care mimează abundența și comuniunea, facilitând regimul de control la hotarele enclavei separatiste, distribuind veteranilor și pensionarilor mărfuri de larg consum în mod gratuit sau la preț derizoriu, oferind angajaților două zile libere, timp în care au parte de numeroase activități de agrement adresate atât celor maturi, cât și copiilor. Instituțiile muzeale în aceste zile funcționează în regimul „ușilor deschise”, iar în locurile publice sunt distribuite „panglicile Sfântului Gheorghe” – „simbolul Zilei Victoriei în Marele Război pentru Apărarea Patriei”, acțiune instituită și finanțată de guvernul Federației Ruse, începând cu anul 2005. Spațiile urbei sunt „presărate” abundant cu locuri ale memoriei ridicate până și după anul 1992 cu diverse ocazii și semnificații tematice care evocă exclusiv fapte și protagoniști din istoria Imperiului rus, din perioadele sovietică și post-sovietică. Centrul Tiraspolului, alocat celebrărilor și comemorărilor, îl constituie Memorialul Gloriei Militare, inaugurat în anii ‘20 al secolului trecut ca un scuar, de la o etapă la alta, a fost renovat și completat cu obiective memoriale dedicate războaielor și conflictelor armate de care nu a dus lipsă istoria secolului al XX-lea. Obiectivele centrale ale complexului memorial, astăzi, îl constituie postamentul cu tancul T-34 și focul veșnic de la Mormântul Soldatului Necunoscut.

Memorialul Gloriei Militare și strada „25 Octombrie” din Tiraspol, în ziua de 9 mai, devine spațiul de referință al celebrărilor Zilei Victoriei în Transnistria. Partea oficială a sărbătorii este menită să inspire audienței senzația stabilității și legitimitatea grupului aflat la putere; prin cuvântări, etalări de simbolurilor, depuneri de flori, sărbătoarea canalizează imaginarul social, creează sentimentul unității și al siguranței. Momentul culminat al acestor manifestări este considerată parada militară cu participarea tehnicii de luptă care reprezintă pentru aderenții separatismului transnistrean capacitatea de rezistență în fața „agresiunii moldovenești”. Spațiul manifestației este dominat de un ecran masiv plasat în centrul străzii, care proiectează secvențe ale evenimentelor din Piața Roșie din Moscova, creând astfel iluzia unui spațiu comun al sărbătorii. De pe acest ecran, la 9 mai 2015, Dmitri Rogozin, trimisul special al președintelui Federației Ruse în regiunea transnistreană, căruia îi este interzisă intrarea în Republica Moldova, adresa un mesaj celor prezenți la celebrarea aniversării de 70 de ani ai victoriei:

„Inima mea în această zi este cu voi, în Transnistria. Vă adresez felicitări cu ocazia aniversării Marii Victorie. Mai sunt vii veteranii noștri, care ne dau un exemplu de putere, voință, unitate și memorie istorică, de la care am moștenit-o. Toți avem acum timpuri grele, rezistăm atacului unei varietăți de forțe care doresc să ne frângă unitatea, cu ajutorul sancțiunilor economice să inoculeze nesiguranța în viitor. Dar acest lucru nu se va întâmpla niciodată. Astăzi Rusia devine și mai puternică!”

Apoi, conform programului, urmează coloanele strict organizate, îndreptându-se spre locul depunerii de flori, procesiuni alegorice care evocă memoria strămoșilor participanți în război (*Бессмертный полк* – rus.), cortegiile masive ale militanților și, în final, publicul larg care, dincolo de regulile de protocol și ingredientele canonice ale sărbătoririi, erupe în partea de divertisment a sărbătorii cu concerte, dansuri și ospețe.<sup>18</sup> În spațiul public, piețe,

---

<sup>18</sup> Vezi: Virgiliu Bîrlădeanu, Ludmila D. Cojocar, *Război, alcool, identitate. Al Doilea Război Mondial în memoria socială a Republicii Moldova (2001-2009)*, în „Istoria recentă altfel. Repere

magazine și cafenele răsună preponderent melodiile din timpul războiului și despre război. Vitrinele magazinelor sunt împânzite de imagini și simboluri tematice.

În acest context, constatăm că atitudinea majorității locuitorilor Transnistriei față de cel de-al Doilea Război Mondial rămâne a fi determinată de remanențele culturii sovietice, fiind un produs al propagandei, ritualurilor politice, artei sovietice moștenite, în primul rând – opere literare, filme artistice, cântece de război, modele vizuale masiv difuzate pe canale TV și radio, în ajunul și în timpul evenimentelor sărbătorire și comemorare. Acest lucru înseamnă că ideile, experiența și cunoștințele câtorva generații au fost prelucrate ideologic și ambalate în produsele culturii de masă mai multe decenii la rând de către funcționari, lucrători de partid, regizori, scriitori și profesori, au fost verificate și configurare corespunzător, fiind probate în mai multe rânduri și impuse instituțional de către autorități și, în cele din urmă, dobândind un statut al realității în sine, pasibile să subordoneze experiența personală a indivizilor. În conștiința colectivă imaginea Victoriei a fost supusă unui procedeu de actualizare și adaptare la noile agende, devenind un complex cultural de referință prin intermediul căruia sunt interpretate o serie de evenimente de actualitate. Victoria nu doar încununează, ci purifică și justifică războiul, blochează încercările de a raționaliza laturile lui negative, posibilitatea de a explica cauzele și cursul războiului, de facto legitimează natura regimului totalitar sovietic în ansamblul, justifică retroactiv „costurile” proceselor de sovietizare forțată și modernizare militar-industrial – represiunile, foametea și decesele în masă provocate de autoritățile sovietice, deportările și colectivizarea, creând versiunea necontestată a trecutului, singura modalitate permisă de autorități de a interpreta istoria. Victoria a devenit un cult mediatizat, care vehiculează imagini, rituri de solidaritate, identități militarizate dispuse să mențină enclava separatistă în starea continuă de „cetate asediată”. O astfel de memorie a războiului este utilă doar pentru legitimarea ordinii represive a unui regim post-totalitar, care nu și-a găsit rostul în procesele occidentalizării și modernizării, nu a rezistat tensiunii schimbărilor social-politice.

---

culturale”. Andi Mihalache, Adrian Cioflâncă (eds), Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2013, p. 877-887.